

STRESZCZENIE:

EGZEKUCJA SĄDOWA ŚWIADCZEŃ ALIMENTACYJNYCH

Przedmiotem niniejszej rozprawy jest egzekucja sądowa świadczeń alimentacyjnych jako sposób egzekucji świadczeń pieniężnych o szczególnym znaczeniu społecznym, zapewniającym podstawę egzystencji osób wymagających szczególnego wsparcia i ochrony prawnej, w szczególności małoletnich. Praca przedstawia skomplikowaną problematykę materialnoprawną i procesową egzekucji sądowej w sprawach cywilnych z uwzględnieniem różnic wynikających ze specyfiki dochodzenia roszczeń alimentacyjnych. Egzekucja świadczeń alimentacyjnych jest uregulowana w dużym stopniu na odrębnych zasadach, z wyodrębnieniem norm określających przebieg egzekucji sądowej tych świadczeń. Należało przede wszystkim poprzeć argumentami, że zastosowanie ogólnych norm regulujących zainicjowanie i przebieg postępowania egzekucyjnego w zakresie egzekwowania roszczeń pieniężnych stanowi niewystarczający mechanizm w sytuacji, gdy chodzi o świadczenia wynikające z obowiązku dostarczania uprawnionemu środków utrzymania.

W pracy wykazano, że efektywna ochrona uzasadnionego interesu osób uprawnionych do alimentów wymaga zastosowania szczególnych instrumentów zarówno na etapie wszczęcia postępowania egzekucyjnego, jak i w ramach samej egzekucji sądowej.

Praca składa się ze wstępu i pięciu rozdziałów oraz wniosków. Pierwszy rozdział dotyczy zagadnień podstawowych, ustalenia stosunku sądowego postępowania egzekucyjnego do postępowania rozpoznawczego. Dokonano także analizy znaczenia takich pojęć jak przymus prawny i sankcja. Istotnym zagadnieniem przedstawionym w tym rozdziale było także omówienie przesłanek wyodrębnienia krajowych norm regulujących przebieg sądowej egzekucji świadczeń alimentacyjnych oraz systemowych uwarunkowań prawnych w tym zakresie w wybranych porządkach prawnych państw Unii Europejskiej, Ukrainy oraz Kanady.

W drugim rozdziale omówiono istotę ukształtowania obowiązku alimentacyjnego w ujęciu historycznym. Zostały przeprowadzone szczegółowe rozważania odnoszące się do pojęcia treści i źródeł obowiązku alimentacyjnego, a także jego zakresu. W zakresie egzekucji świadczeń alimentacyjnych niezwykle istotnym problemem było prawidłowe scharakteryzowanie zagadnienia zabezpieczenia alimentów. Omówione zostały także renty przysługujące z tytułu utraty zdolności do pracy zarobkowej lub śmierci żywiciela, a także

charakter środków utrzymania wypłacanych na podstawie umowy renty i zmiany świadczeń dożywocia na rentę.

Rozdział trzeci dotyczy rozważań na temat aspektów podmiotowych egzekucji sądowej świadczeń alimentacyjnych. Określono podmioty tego postępowania, sąd, komornika sądowego, strony, a także innych uczestników takich jak pracodawca, dyrektor zakładu karnego, czy jednostki organizacyjne gminy. Społeczny wymiar tej egzekucji obligował także do przedstawienia roli rzeczników interesu publicznego, w tym prokuratora i Rzecznika Praw Dziecka.

W czwartym rozdziale poddano analizie odrębności w toku sądowej egzekucji świadczeń alimentacyjnych i szczegółowe przedstawienie przebiegu postępowania. W tym zakresie omówiono szereg rozwiązań, które mają na celu przede wszystkim podniesienie efektywności i sprawności tego szczególnego rodzaju egzekucji świadczeń pieniężnych. Należało także w sposób wyraźny uwypuklić uprzywilejowaną pozycję wierzyciela alimentacyjnego, poprzez wskazanie jego uprawnień i jednocześnie przedstawić obowiązki komornika sądowego, które w znacznym zakresie wykonuje z urzędu.

Piąty rozdział został poświęcony problematyce realizacji uprawnień alimentacyjnych w stosunkach transgranicznych. Została omówiona niezwykle istotna kwestia rozwiązań w tym zakresie w prawie Unii Europejskiej, a także kwestia jurysdykcji krajowej sądowych organów egzekucyjnych w sprawach alimentacyjnych. Rozdział zamyka analiza regulacji wybranych umów dwustronnych. Przedstawiono zasadnicze założenia zawarte w umowach z Białorusią, Kubą, Mongolią i Rosją.

Słowa kluczowe: postępowanie cywilne, egzekucja sądowa, obowiązek alimentacyjny, świadczenia alimentacyjne, zabezpieczenie alimentów

SUMMARY:

JUDICIAL ENFORCEMENT OF ALIMONY PAYMENTS

The subject of this dissertation is the judicial enforcement of alimony as a method of enforcement of monetary benefits of special social importance, providing the basis for the existence of persons in need of special support and legal protection, especially minors. The work presents the complex material and procedural issues of judicial enforcement in civil cases, taking into account the differences arising from the peculiarities of the enforcement of alimony claims. The enforcement of alimony payments is regulated largely on a separate basis, with separate norms determining the course of judicial enforcement of these payments. It was necessary, first of all, to support the arguments that the application of general norms governing the initiation and course of enforcement proceedings for the enforcement of monetary claims is an insufficient mechanism when it comes to benefits arising from the obligation to provide the entitled person with maintenance.

The work shows that the effective protection of the legitimate interest of persons entitled to alimony requires the use of specific instruments both at the stage of initiating enforcement proceedings and within the framework of court enforcement itself.

The work consists of an introduction and five chapters and conclusions. The first chapter deals with basic issues, establishing the relationship of judicial enforcement proceedings to exploratory proceedings. There is also an analysis of the meaning of such concepts as legal compulsion and sanction. An important issue presented in this chapter was also the discussion of the rationale for the separation of national norms regulating the course of judicial enforcement of alimony payments and the systemic legal conditions in this regard in selected legal orders of the countries of the European Union, Ukraine and Canada.

The second chapter discusses the essence of the formation of the alimony obligation in historical terms. Detailed considerations have been carried out relating to the concept of the content and sources of the alimony obligation, as well as its scope. In the field of enforcement of alimony payments, an extremely important problem was the correct characterization of the issue of securing alimony. Also discussed are annuities due to loss of earning capacity or the death of the breadwinner, as well as the nature of maintenance paid under an annuity contract and the change of annuity benefits to an annuity.

The third chapter deals with the consideration of the subjective aspects of judicial enforcement of alimony payments. The subjects of these proceedings, the court, the court bailiff, the parties, as well as other participants such as the employer, the director of the penitentiary, and the organizational units of the municipality, are defined. The social dimension of this enforcement also obliged to present the role of public interest advocates, including the prosecutor and the Ombudsman for Children.

The fourth chapter analyzed the peculiarities in the course of judicial enforcement of alimony payments and detailed presentation of the course of proceedings. In this regard, a number of solutions were discussed that are primarily aimed at improving the effectiveness and efficiency of this particular type of enforcement of monetary benefits. It was also necessary to clearly highlight the privileged position of the alimony creditor, by indicating his rights and at the same time presenting the duties of the bailiff, which to a large extent he performs *ex officio*.

The fifth chapter was devoted to the issue of the implementation of maintenance rights in cross-border relations. The extremely important issue of solutions in this regard in the law of the European Union was discussed, as well as the issue of the national jurisdiction of the judicial enforcement bodies in maintenance cases. The chapter closes with an analysis of the regulations of selected bilateral agreements. The essentials of the agreements with Belarus, Cuba, Mongolia and Russia are presented.

Keywords: civil procedure, judicial enforcement, alimony obligation, alimony benefits, alimony security